

Un mare artist

După Petre Liciu, Cazimir Belcot, Constantin Radovici, Ion Niculescu, Achil Popescu, Demetriad, Jean Athanasiu, Ion Brezeanu, Maria Ciucurescu, Gheorghe Folescu, Maria Giurgea, Ion Sirbul, Marieta Ionașcu, Ion Morțun, Petre Sturdza, Constantin Stăncescu, Gogu Mihăiescu, Tony Bulandra, Grigore Mărculescu, Constantin Nottara, Paul Gusty, Ion Livescu, Nicolae Soreanu, Mihai Popescu, Romald Bulfinschi, Timică Georgescu, Sonia Cluceru, s-a stins de curind și comedianul Nicolae Bălțățeanu.

O pierdere grea pentru teatrul românesc — în care el știa să poarte deopotrivă de bine și toga, și fracul, și sacoul. Mulți dintre actorii tineri, care n-au avut prilejul să se familiarizeze cu teatrul clasic, se simt foarte stingheriți în costumele de epocă. Armura îi anchilozează, mantalele li se par draperii de bal mascat, sabia le stinjenește mișcărilor, cizmele și pintenii îi fac să calce în străchini.

Nicolae Bălțățeanu, fie că intruchipa pe Marc Antoniu, fie că juca pe Șbilț sau Ciriviș, era la fel de stăpîn pe sine, la fel de „la el acasă” și cu greu îi venea cuiva să creadă că în pielea vulgarului și cupidului Hagi Tudose se pitula același ins care înfățișase pe statuarul Don Juan, pe grațiosul Percinet, ori pe elegantul Vronski.

Mulți actori — chiar foarte mulți — nu fac altceva decît să se joace pe sine înșiși și, de cum deschid gura, publicul îi știe cine sînt, fie că au bărbi, ciocuri sau sînt rași ca în palmă. Bălțățeanu avea darul prețios al diversității, al multilateralității. Și, după umila mea părere, asta înseamnă a fi actor — în cel mai strict și nobil înțeles al cuvîntului.

Cel ce poate intra din pielea unui personaj în pielea altuia, fără să se cunoască saltul, acela înseamnă că are har.

Și „neea Nicu”, cum i se spunea lui Bălțățeanu în culise, avea cu prisosință. Avea și pentru alții.

El nu spunea vorbe pe dinafară — cum se obișnuiește cîteodată la noi în teatru — ci cuvintele țîșneau de undeva, din adînc, dintr-un suflet de om care se frămîntă.

E ușor să învîrți manivela și să dai drumul la morișcă. Nimic mai comod. Nu cheltuiești nici un fel de energie — și o poți ține așa la infinit.

Dar ca să-i silești pe cei din sală să asculte cu sufletul la gură, să fie numai ochi și urechi, pentru asta trebuie ca cei de pe scenă să fie niște preoți inspirați, nu simple manechine cu muzicuță.

Nicolae Bălțățeanu nu știa să recite. El știa să trăiască.

Pentru aceea, al său Dinu Păturică, creat în fragedă tinerețe, l-a scos dintr-o dată din rînduri, așezîndu-l printre cei de frunte.

Numele acestui personaj a rămas și rămîne atît de strîns legat de numele interpretului, încît se confundă. Zici Dinu Păturică, zici Bălțățeanu. Și invers.

După cum atunci cînd spui Vlaicu-Vodă, spui Aristide Demetriad.

Mulți actori au jucat pe studentul ratat din „Patima roșie” — pe faimosul Șbilț al lui Mihail Sorbul.

Dar nici Ion Brezeanu, actor de mare clasă, nici Ion Sirbul, alt mare actor,

Nicolae Bălățeanu în Hagii Tudose și în rolul lui Versin din „Trei surori“

în această pitorească compoziție cu dragostea neîfămurită a țaranului de pământ.

Remarcabile au fost de asemenea întru chipurile minunatului actor din: Tinerețea unei regine, Antoniu și Cleopatra, Ovidiu, Don Juan, Tartuffe, Ruy Blas, Omul și Paiața, Dama cu cameliile, Înșirte-Mărgărite, Răzvan și Vidra; — dar din acest ciclu se desprind cu un relief mai robust, și mai de sine stătător: Ana Karenina, Don Carlos și Capul de rățoi.

Apariția superbă a lui Vronski stîrnesc rumoare în sală și rezonanțele acestui cuceritor personaj mai dăinuiesc și astăzi pe retina și în cornețele acustice ale celor ce l-au văzut și auzit.

După cum iarăși cumplitul Filip al II-lea nu și-a pierdut cruzimea, cinismul și impetuozitatea cu care l-a sculptat marele actor; după cum iarăși Ciriviș din „Capul de rățoi“ nu și-a topit în uitare prospețimea, originalitatea și setea lui de evadare din cătușele conformismului.

Iar din piesele jucate de Bălățeanu în ultimii zece ani, este neîndoios că chipul apocaliptic al papei din „Michel Angelo“ precum și silueta de granit a gangsterului din „Martin Rogers“ încununează o carieră artistică din cele mai fecunde, mai variate și mai valoroase.

Despre „omul“ de care era dublat actorul voi scrie mai pe larg, atunci cînd fumul de timpie se va împrăștia cu totul în văzduh.

Deocamdată mă mulțumesc să spun că l-am cunoscut și am legat prietenie cu Bălățeanu încă din timpul războiului din 1916.

Prieteni buni am rămas și după nebunia războiului și, urmărindu-i îndeaproape activitatea artistică, și ca dascăl și coleg, i-am prețuit deopotrivă și darurile firii sale apropiate, generoase și exuberante.

Iar dacă în anii din urmă era posomorît, taciturn și singuratic era astfel numai din pricina bolii, care îi șubrezise sănătatea și care l-a smuls dintre noi pre-timpuriu.

3 martie 1956.

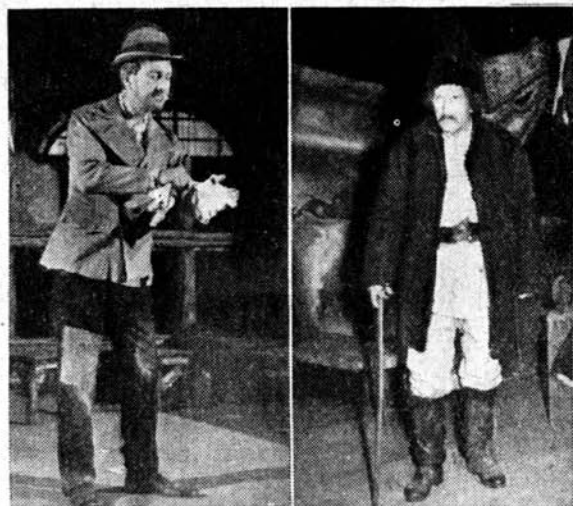
nici George Calboreanu, nici Costache Antoniu, nici Gheorghe Ciprian n-au întru chipat un student ratat atît de firesc, de pitoresc și autentic ca Nicu Bălățeanu.

Au fost, fără îndoială, interesante și creațiile celorlalți interpreți în acest rol, dar unele cam retorice, cam convenționale, cam mirosind a teatru.

Șbilțul lui Bălățeanu mirosea a dubă, a hingher, — cuvîntul „șbilț“ însemnînd lațul cu care se prindeau, și se prind și azi ciinii fără stăpin.

Dar Ion, eroul lui Rebreanu, din dramatizarea cu același nume?

Robustețea, șiretenia, navalnica tinerețe, încăpățînarea, poezia și umorul se împleteau armonios

Nicolae Bălățeanu în Baronul din „Azilul de noapte“ și în rolul lui Iacob Istrati din piesa „Într-o noapte de vară“